

Yttrande från Europeiska regionkommittén – Sätta människorna främst, säkra hållbar tillväxt för alla och ta tillvara potentialen i EU:s yttersta randområden

(2023/C 157/04)

Föredragande:	Pedro DE FARIA E CASTRO (PT–EPP), Ledamot, regionregeringen, Azorerna
Referensdokument:	Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Sätta människorna främst, säkra hållbar tillväxt för alla och ta tillvara potentialen i EU:s yttersta randområden COM(2022) 198 final

POLITISKA REKOMMENDATIONER

EUROPEISKA REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

1. Europeiska regionkommittén (ReK) erinrar om de yttersta randområdenas permanenta strukturella begränsningar, som fastställs i artikel 349 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) och som har förvärrats av covid-19-pandemin.
2. Kommittén konstaterar att EU:s strategi för de yttersta randområdena har visat sig vara värdefull när det gäller att vidta mer långtgående åtgärder för att värna de yttersta randområdenas särskilda karaktär inom ramen för EU. Den situation som covid-19-pandemin gett upphov till, och det akuta behovet av att ta itu med nuvarande och framtida ekonomiska, sociala, kulturella och miljömässiga utmaningar, har dock belyst behovet av en genomgripande uppdatering av strategin "Ett starkare och förnyat strategiskt partnerskap med EU:s yttersta randområden" från 2017.
3. Vi välkomnar att kommissionen följer ReK:s rekommendation om att anpassa EU:s strategi för de yttersta randområdena mot bakgrund av pandemins allvarliga konsekvenser, såsom föreslogs i ReK:s yttrande "Europeiska kommissionens rapport om genomförandet av det förnyade strategiska partnerskapet med EU:s yttersta randområden", föredragande Ángel Víctor Torres Pérez ⁽¹⁾, samt i Europaparlamentets betänkande om ett starkare partnerskap med EU:s yttersta randområden ⁽²⁾.
4. Kommittén påminner om de olika åtgärder som de yttersta randområdena vidtagit i syfte att förnya kommissionens strategi, och erinrar särskilt om den politiska förklaring som antogs vid det extra sammanträdet för konferensen för regionpresidenterna i de yttersta randområdena på Azorerna den 3 maj 2021.
5. ReK betonar att partnerskapet mellan kommissionen, medlemsstaterna och konferensen för regionpresidenterna i de yttersta randområdena har stärkts i samband med utarbetandet av denna strategi, vilket har möjliggjort en givande och permanent dialog via särskilda plattformar och arbetsgrupper.
6. Kommittén välkomnar kommissionens meddelande "Sätta människorna främst, säkra hållbar tillväxt för alla och ta tillvara potentialen i EU:s yttersta randområden", som följer på de ståndpunkter som framförts av konferensen för regionpresidenterna i de yttersta randområdena, både i slutdeklarationen av den 18 november 2021 (Ponta Delgada, Azorerna) och i det bidrag av den 19 januari 2022 som antogs tillsammans med Frankrike, Spanien och Portugal.
7. ReK ser positivt på kommissionens åtagande att stärka dialogen och tillhandahålla skräddarsytt stöd till dessa regioner så att de fullt ut kan dra nytta av EU:s politiska åtgärder och utnyttja deras potential, och därmed bidra till att stärka EU:s närvaro i dessa regioners intressesfärer.

⁽¹⁾ EUT C 37, 2.2.2021, s. 57.

⁽²⁾ Betänkande om ett starkare partnerskap med EU:s yttersta randområden.

8. ReK erkänner vikten av detta nya meddelande och betonar behovet av samordnade åtgärder från myndigheternas sida på överstatlig, nationell, regional och lokal nivå samt av ett snabbt genomförande av de föreslagna åtgärderna. I ett läge då flera kriser pågår understryker vi det akuta behovet av omedelbara och effektiva åtgärder som säkerställer en ekonomisk, social och hållbar återhämtning.

9. Kommittén beklagar att vissa av de politikområden som är avgörande för de yttersta randområdenas utveckling inte behandlats tillräckligt i kommissionens nya meddelande.

10. Dessa områdens sårbarhet, som erkänns i artikel 349 i EUF-fördraget, förvärras ännu mer av de många naturkatastrofer som allt oftare inträffar till följd av den globala uppvärmningen. Deras ökande omfattning och intensitet i de yttersta randområdena förblir en källa till stor oro.

11. Kriget i Ukraina sätter ytterligare press på dessa redan sårbara regioner och undergräver återhämtningen efter hälsokrisen. Hushållens köpkraft är för närvarande allvarligt påverkad, och de olika ekonomiska sektorerna drabbas av betydande extrakostnader utöver de strukturella merkostnader som är förknippade med de strukturella begränsningarna i dessa regioner.

12. Kommittén välkomnar Europeiska unionens råds slutsatser av den 21 juni 2022 om kommissionens meddelande av den 3 maj, och betonar deras betydelse för genomförandet av denna nya strategi för de yttersta randområdena.

13. ReK uppmanar de berörda medlemsstaterna att stödja sina yttersta randområden när det gäller att bygga upp administrativ kapacitet och främja kompetensutveckling för att fullt ut kunna dra nytta av EU:s program.

14. Kommittén välkomnar att man i kommissionens meddelande konstaterar att de yttersta randområdena varken i sak eller rättsligt liknar andra europeiska regioner med särskilda geografiska särdrag, såsom öar, bergsområden eller regioner med låg befolkningstäthet.

Tillgodose medborgarnas behov

15. Europeiska regionkommittén välkomnar att kommissionen lägger tonvikt på behoven hos människor som bor i de yttersta randområdena, samt på ekonomisk återhämtning och hållbar tillväxt för alla i syfte att tillgodose dessa behov.

16. Vi riktar uppmärksamhet mot det brådskande behovet av att ta itu med de avsevärda sociala och ekonomiska ojämlikheterna i de yttersta randområdena i förhållande till det europeiska fastlandet, och uppmanar kommissionen att stödja dessa regioner i arbetet med att öka konvergensen med resten av EU.

17. ReK välkomnar att kommissionen betonar vikten av att ta hänsyn till de yttersta randområdenas särdrag i samband med genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och uppnåendet av målen från toppmötet i Porto för 2030 om sysselsättning, färdigheter och fattigdomsbekämpning.

Fästa uppmärksamhet vid migrationsutmaningen

18. ReK efterlyser ett starkt och beslutsamt stöd från EU-institutionerna i samband med migrationskriser, inte minst i EU:s yttre gränsregioner, som på egen hand ansvarar för att ta emot ensamkommande barn som anländer till deras områden och ge dem tillgång till grundläggande tjänster och stöd på vägen mot vuxenlivet.

19. Kommittén påminner om vikten av att ha tillgång till adekvat finansiering inom ramen för Asyl-, migrations- och integrationsfonden (Amif) och Fonden för inre säkerhet samt av att säkerställa att de regionaliseras för att underlätta tillgången till medel, inte minst i krissituationer såsom de som vissa yttersta randområden gång på gång drabbas av, t.ex. Kanarieöarna, Guyana och Mayotte, och välkomnar kommissionens åtagande i detta avseende i dess nya strategi.

20. ReK ser fram emot ytterligare framsteg när det gäller migrations- och asylpakten, mot bakgrund av de lärdomar som dragits efter den ryska invasionen av Ukraina, och att man undersöker möjligheten att aktivera rådets direktiv 2001/55/EG ⁽³⁾ för migranter från andra konfliktområden med stor inverkan på EU, samt de nya åtgärder som införts genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/562 ⁽⁴⁾ (Care-förordningen), i syfte att uppnå verklig solidaritet och en rättvis fördelning mellan alla medlemsstater av den börda som migrationen medför.

Den gröna omställningen

21. Kommittén välkomnar att kommissionen erkänner att de yttersta randområdena behöver skräddarsydda klimatanpassningsåtgärder eftersom de är särskilt utsatta för klimatförändringarnas konsekvenser, såsom extrema väderhändelser.

22. ReK erinrar om kommissionens åtagande att fortsätta att ta vederbörlig hänsyn till de yttersta randområdena vid genomförandet av Europeiska unionens solidaritetsfond, samt kommissionens åtagande att stödja åtgärder för riskförebyggande och motståndskraft i fråga om naturkatastrofer samt främja kunskapsutbyte mellan de yttersta randområdena och deras grannländer.

23. ReK uppmanar till att ta hänsyn till effekterna av 55 %-paketet, som kommer att ha stor inverkan på de yttersta randområdenas konkurrenskraft och konnektivitet, genom en systematisk och fullständig tillämpning av artikel 349 i EUF-fördraget efter det att konsekvensanalyser utarbetats. På grundval av dessa analyser bör man anta lösningar som är anpassade till de yttersta randområdena och vid behov anpassa lagstiftningen för att säkerställa en rättvis behandling av lokalsamhällen som redan måste hantera merkostnader till följd av att de ligger mycket avlägset. Man måste även se till att hushåll och företag i dessa mycket sårbara regioner har tillgång till den sociala klimatfonden och moderniseringsfonden, samt till finansiering av småskaliga projekt inom ramen för innovationsfonden.

24. Kommittén erinrar i detta sammanhang med oro om dessa regioners ökade sårbarhet på grund av deras avlägsna läge och isolering från det europeiska fastlandet, och följaktligen även om de konsekvenser som uppnåendet av de nya utsläppsmålen och bränslebeskattningsmålen i 55 %-paketet kommer att få för dem.

25. Kommittén påminner om att de yttersta randområdena har isolerade energisystem som inte kan anslutas till kontinenten, och uppmanar EU-institutionerna att främja deras energiberoende genom en stödjande och främjande politik som möjliggör en lämplig övergång från det nuvarande beroendet av fossil energi till hållbara system till en överkomlig kostnad.

Minska tillgänglighetsproblemen

26. Eftersom de saknar alternativa transportmöjligheter landvägen är de yttersta randområdena helt beroende av tillförlitliga luft- och sjötransporter till överkomligt pris för både befolkningens rörlighet och tillhandahållandet av nödvändiga varor, vilket ökar kostnadsbördan för invånarna och utgör en fundamental nackdel för de lokala ekonomierna och allmänintresset.

27. Det är omöjligt att främja jämlikhet och inkludering samt utveckling av de yttersta randområdena utan att lansera en strategi för att minska dessa regioners avlägsenhet och isolering. Detta förutsätter ytterligare åtgärder för att kompensera för tillgänglighetsproblemen och överbrygga den digitala klyftan, i syfte att utveckla de yttersta randområdena och sätta mer fokus på deras ekonomier och permanenta strukturella problem med koppling till deras avlägsenhet. Kommittén erinrar om vikten av att krisinstrumentet för den inre marknaden tar hänsyn till de yttersta randområdena för att trygga leveranskedjorna i kristider.

28. I linje med Europaparlamentets rekommendation i dess betänkande om ett starkare partnerskap med EU:s yttersta randområden uppmanar kommittén kommissionen att överväga behovet av att tillhandahålla stöd till transportsektorn som ytterligare ett verktyg för att kompensera för de nackdelar och förluster som uppstår till följd av kostnaderna för person- och godstransporter.

29. ReK efterlyser stöd till projekt för att förbättra de yttersta randområdenas konnektivitet. Vi uppmärksammar i detta sammanhang frågan om stöd till undervattenskablar, som fortfarande är en kritisk utmaning inte bara när det gäller dataflödenas säkerhet utan även tjänsternas kvalitet och överkomliga prisnivåer. Till exempel kommer Réunions och Azorernas undervattenskablar för elektronisk kommunikation snart att vara föråldrade. Satellitteknik bör också övervägas för vissa områden, såsom Franska Guyana, eftersom det inte är möjligt att installera fiberkablar i alla bebodda områden.

⁽³⁾ Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (EGT L 212, 7.8.2001, s. 12).

⁽⁴⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/562 av den 6 april 2022 om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013 och (EU) nr 223/2014 vad gäller sammanhållningspolitiska insatser för flyktingar i Europa (EUT L 109, 8.4.2022, s. 1).

Jordbruk och landsbygdsutveckling

30. Kommittén betonar jordbrukssektorns betydelse för ekonomin, miljön, den fysiska planeringen och sysselsättningen i de yttersta randområdena, vilket EU erkänt genom att möjliggöra en särskild behandling inom ramen för det särskilda programmet för vissa regioner beroende på dessa regioners avseende läge och ökaraktär (Pasei) och införa särskilda undantag i den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP). Vi anser att dessa bestämmelser bör bibehållas.

31. Vi välkomnar att instrumenten för statligt stöd till jordbruket, skogsbruket och landsbygden medger högre stödnivåer för investeringar i de yttersta randområdena och driftsstöd, och att kommissionen har föreslagit att de särskilda villkoren för dessa områden ska fortsätta att gälla vid den pågående översynen av dessa instrument.

32. Kommittén betonar dock vikten av särskilda bestämmelser för de yttersta randområdena när det gäller stöd av mindre betydelse, med tanke på de extra kostnader som uppstår för alla företag som är verksamma inom primär produktion av jordbruksprodukter i de yttersta randområdena.

33. När det gäller Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) anser ReK att valet av en centraliserad förvaltning av de strategiska planerna strider mot de eftersträfvade målen avseende förenkling, ändamålsenlighet och effektivitet, och vi hoppas att de negativa effekterna av detta val kan minimeras genom att förfarandena på lämpligt sätt görs flexibla och decentraliseras när det gäller de strategiska planernas tillämpning i de yttersta randområdena.

34. Kommittén uppmanar till ett fortsatt nära interinstitutionellt samarbete som gör det möjligt att stärka budgeten för Pasei, ett viktigt instrument för att stödja den lokala produktionens hållbarhet och anpassa den gemensamma jordbrukspolitiken till de yttersta randområdenas särdrag, med hänsyn till beläggen för att den är kroniskt underbudgeterad och till de yttersta randområdenas verkliga behov, så att programmet kan hålla jämna steg med utvecklingen inom jordbrukssektorerna i dessa regioner och fortsätta att uppnå sina mål.

Den blå ekonomin och fiske

35. Genom de yttersta randområdena stärks EU:s maritima dimension, och tack vare dem förfogar EU över det största havsområdet i världen med en exklusiv ekonomisk zon (EEZ) på över 25 miljoner km² och betydande ekonomiska möjligheter.

36. Kommittén välkomnar den vikt som de yttersta randområdena tillmätts när det gäller den traditionella fiskerisektorn och den blå ekonomins strategier för de kommande åren, liksom kommissionens åtagande att se över kraven i fråga om förfaranden för rapportering av uppgifter och bestämmelser som möjliggör statligt stöd till förnyelse av fiskeflottan i dessa regioner, med beaktande av deras särdrag och med stöd till fiskare, samtidigt som ett hållbart fiske säkerställs.

Statligt stöd

37. ReK välkomnar att kommissionen i sitt meddelande åtar sig att beakta de yttersta randområdenas särdrag vid översynen av förordningar och riktlinjer om statligt stöd inom olika sektorer, på grundval av befintliga bestämmelser för dessa regioner i EU:s lagstiftning om statligt stöd. Kommittén efterlyser större flexibilitet i systemen för statligt stöd.

38. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt de bestämmelser om statligt stöd som stärker och främjar konnektiviteten i de yttersta randområdena, i synnerhet i samband med översynen av riktlinjerna för statligt stöd till flygplatser och flygbolag samt stöd till sjötransport, samt åt den pågående översynen av förordningarna om statligt stöd till miljöskydd, där en kategori avseende investeringsstöd bör läggas till för att hjälpa företag i de yttersta randområdena att uppfylla de miljönormer som EU fastställt.

39. ReK efterlyser ett diskussionsforum mellan de yttersta randområdena och kommissionens generaldirektorat för konkurrens om begreppet stöd med en "rent lokal inverkan", med tanke på att mer än 90 % av företagen i de yttersta randområdena är mikroföretag och små företag med låg ekonomisk kapacitet samt att stöd till dessa områden inte kan påverka konkurrensen på den inre marknaden eftersom det är inriktat på rent lokal verksamhet.

40. Vi betonar dessutom vikten av att säkerställa kontinuitet i alla skattesystem i de yttersta randområdena, eftersom varje avbrott allvarligt skulle kunna destabilisera ekonomin och sysselsättningen i dessa regioner.

Turism

41. Turismsektorn, en övergripande näringsgren med stor inverkan på den ekonomiska tillväxten, sysselsättningen och den regionala utvecklingen, spelar en grundläggande roll för utvecklingen i de yttersta randområdena.
42. Kommittén påminner om covid-19-krisens starka inverkan på denna sektor, som ledde till en aldrig tidigare skådad nedgång i dess verksamhet.
43. ReK erinrar om sårbarheten hos denna sektor, som i hög grad påverkas av geopolitiska samt hälso- och klimatrelaterade externa effekter och är beroende av luft- och sjöfartsförbindelser.
44. Kommittén betonar behovet av att främja hållbara och motståndskraftiga innovativa investeringar för att stödja en hållbar utveckling av denna strategiska sektor.
45. Vi uppmanar kommissionen att vidareutveckla den europeiska turismpolitiken, vilket inbegriper inrättandet av ett europeiskt organ för turism i syfte att stödja den dubbla omställningen på europeiska resmål och att främja en snabbare återhämtning inom denna sektor, som är av strategisk betydelse för dessa regioner. Kommittén ställer sig bakom Europaparlamentets uppmaning om att beakta den särskilda karaktären och de extra begränsningarna i dessa regioner vid utformningen och utvärderingen av denna politik, och betonar att man måste garantera en tillräcklig finansiering för att säkerställa deras tillgänglighet och klimatmässiga och digitala omställning.

Utrikespolitisk dimension

46. Kommittén konstaterar att de yttersta randområdenas tredubbla tillhörighet (europeisk, nationell och regional) innebär att de dels behöver bli bättre på att utnyttja den inre marknadens fördelar, dels behöver integreras bättre i sina närområden genom att stärka sina förbindelser med närliggande tredjeländer och partnerländer, samtidigt som de yttersta randområdenas intressen alltid bör beaktas i samband med handelsförhandlingar och handelsavtal.
47. De olika geografiska områden som de yttersta randområdena är belägna i har olika särdrag, utmaningar och möjligheter, och det är därför nödvändigt att gemensamt utarbeta en strategi för vart och ett av dessa områden, på grundval av en förhandsanalys, för att identifiera de viktigaste gemensamma utmaningarna och utnyttja den fulla potentialen i ett fördjupat samarbete.
48. ReK betonar att denna preliminära analys bör bygga på en tudelad diskussion: dels om de utmaningar som EU står inför i dessa områden, dels om konsekvenserna av dessa utmaningar för de europeiska territorier som är belägna i dessa områden och om de lösningar som EU kan tillhandahålla.
49. Kommittén välkomnar att kommissionen i sitt meddelande åtar sig att kartlägga möjligheter till regionalt samarbete och de utmaningar som de yttersta randområdena står inför, identifiera nyckelområden för samarbete, utveckla möjligheter till och stödja samverkan samt främja utbyten mellan de yttersta randområdena. ReK uppmanar de berörda medlemsstaterna att främja samarbete på dessa områden mellan de yttersta randområdena och utomeuropeiska länder och territorier samt med tredjeländer. Övriga medlemsstater uppmuntras att främja samarbete och utbyten mellan sina regioner och de yttersta randområdena.
50. Kommittén uppmanar kommissionen att beakta de yttersta randområdenas roll och särdrag vid översynen av geografiska strategier samt inkludera dessa regioner i samrådsmekanismer.

Slutsatser

51. Kommittén efterlyser ett snabbt antagande av pragmatiska och skräddarsydda lösningar, med systematisk tillämpning av artikel 349 i EUF-fördraget, för att undvika att målet om en ekonomisk, social och hållbar återhämtning undergrävs.
52. Kommittén erinrar om att man behöver stärka främjandet av konkurrenskraft på ett ändamålsenligt sätt och göra en förhandsbedömning av EU-politikens konsekvenser för de yttersta randområdena, vilket inbegriper platsbaserade strategier, samt säkerställa att deras invånares inkomster skyddas.
53. ReK uppmanar kommissionen att tillsammans med de yttersta randområdena och deras medlemsstater utarbeta en operativ färdplan och en tidsplan.

Bryssel den 8 februari 2023.

Vasco ALVES CORDEIRO

Europeiska regionkommitténs
ordförande